

Nipashe

Ijumaa Desemba 23, 2022 Tanzania 1,000/- Kenya 100/-

ISSN 0856 • Na. 0581168

www.twitter.com/nipashet2

www.facebook.com/nipashet2

www.instagram.com/theguardian_newspaper

MWANGA WA JAMII

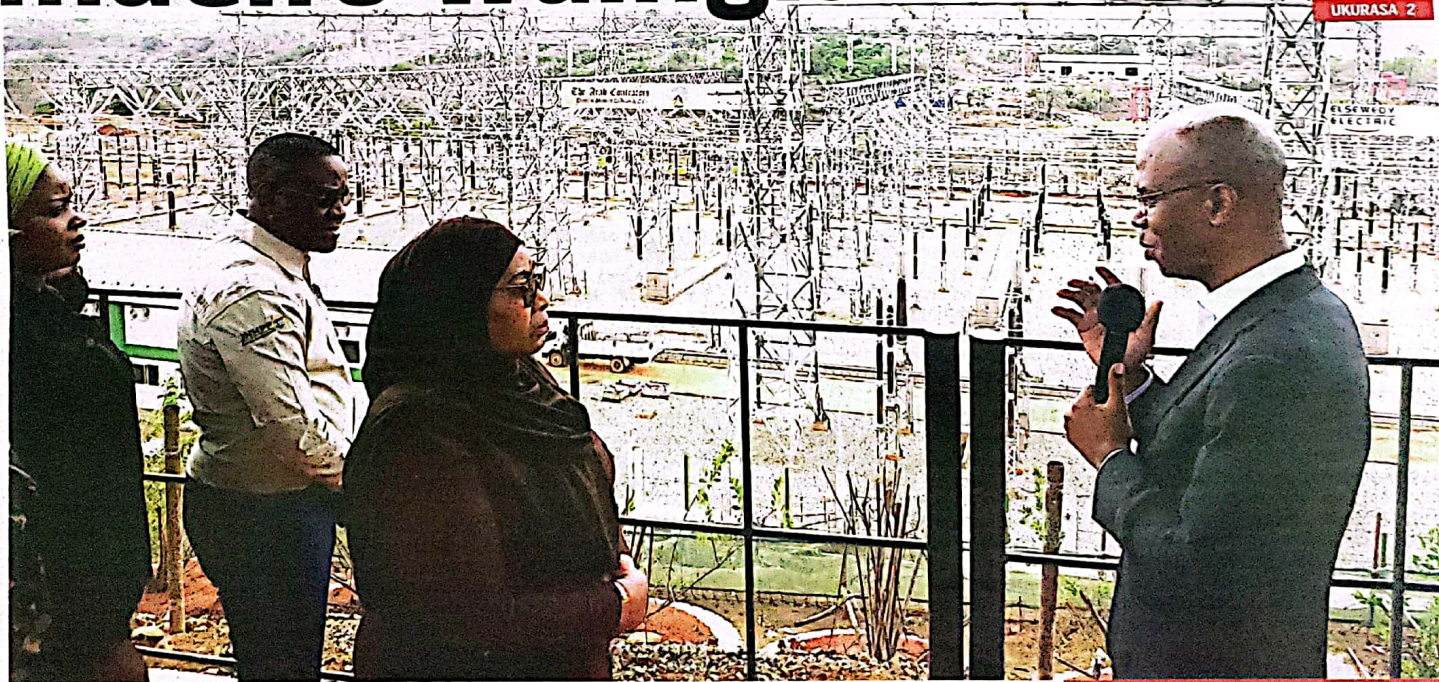
LIKE & FOLLOW US

UKURASA 13

UJAZAJI MAJI BWAWA LA NYERERE

Vigogo wenye ng'ombe maelfu waingia matatani

UKURASA 2

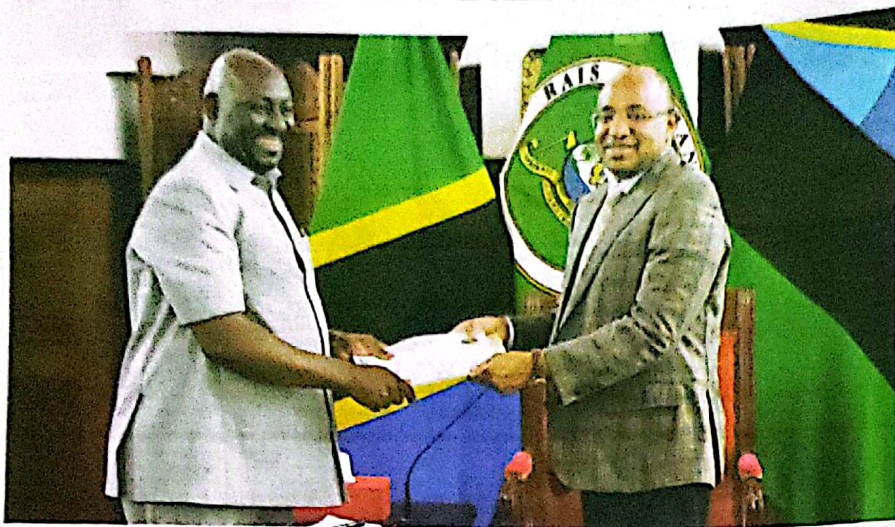

Rais Samia Suluhu Hassan akipata maelezo ya Waziri wa Nishati, January Makamba pamoja na Mkurugenzi Mkuu wa Shirika la Umeme (TANESCO), Maharage Chande (kushoto), kuhusu Kituo cha Kusafirisha Umeme (Switchyard) kwenye Mradi wa Bwawa la Kuzalisha Umeme la Julius Nyerere (JNHPP) mkoani Pwani jana. **PICHA: IKULU**

**Mbaroni kwa
tuhuma za**

Bei za wabwala

Rais wa Zanzibar, Dk. Hussein Ali Mwinyi, akikabidhiwa waraka wa Bodi ya Baraza la Habari Tanzania (MCT) na Katibu Mtendaji wa (MCT), Kajubi Mukajanga, wakati wa mazungumzo na uongozi wa Baraza la Habari Tanzania yaliyofanyika ikulu jana. **PICHA: IKULU**

Vigogo wenye ng'ombe maelfu waingia matatani

Na Maulid Mmbaga, RUFUJI

RAIS Samia Suluhu Hassan amesema hakuna aliye mkubwa zaidi ya sheria za nchi, akiagiza kuchukuliwa hatua dhidi ya wote wanaodaiwa kutunishia misuli wakuu wa wilaya na mikoa kwa kuingiza mifugo kwenye ardhi oevu.

Akizungumza jana wakati wa hafla ya ufungaji lango litakaloruhusu maji kuanza kujaa kwenye Mradi wa Bwawa la Kufua Umeme la Nyerere (JNHPP), Rais Samia alisema manufaa ya bwawa hilo yataonekana endapo vyanzo vinavyo-opeleka maji vitatunza.

Alisema Makamu wa Rais, Dk. Philip Mpango, alitoa maelekezo ya kuondolewa kwa mifugo yote kwenye Bonde la Ihefu, huku akwataka wakuu wa mikoa kusimamia kikamilifu na uwezo wa vijiji uangaliwe kabla ya kupeleka mifugo huku kukiwa na msisitizo wa kufuata sheria na kanuni ikiwamo kuzingatia haki za binadamu katika utekelezaji wake.

"Tuna uzoefu wa mapigano ya wakulima na wafugaji katika Wilaya ya Kilosa, Mkuu wa Wilaya alipoulizwa 'kwanini kwako kuna wengi wanakufa kutokana na matukio haya?' alisema 'ng'ombe wengi wanaoingizwa ni wa wakubwa, nami siwezi kuwagusa'.

"Sasa ninataka kusema hakuna mkubwa mbele ya sheria, hakuna mkubwa mbele ya kulinda rasilimali hii tuliojenga kwa fedha nyingi, mradi mkubwa na wa mkakati, hakuna mkubwa atakayetuharibia mradi huu. Ninawaomba wakuu wa wilaya, mikoa, mkafanye kazi yenu, ambaye ataogopa wakubwa anyoshe mkono wakubwa wamshughulike," alilagiza.

Rais Samia alieleza wanaochepusha maji kwenye Bonde la Mto Rufiji, wazuie ili yaingie kwenye mkondo wake, huku akitaka kanuni za mgawanyo wa maji kuzingatia pamoja na vibali kutotolewa uwanda wa juu bali wa chini ya mradi.

"Tuna taarifa kwamba Ruaha Mkuu utachangia maji kwa asilimia 15, ninawaomba watu wa Iringa na Mbeya kuacha wanayofanya (uharibifu) ili maji

yafuate mkondo wake. Morogoro na Iringa Mto Kilombero unachangia asilimia 65, Mto Luwegu asilimia 19, ninawaomba sana watu wa maeneo haya kutunza mazingira (ili) makisio ya kujaza maji yaende kama tulivyokusudia," alilagiza.

Mkuu wa Nchi alisema mradi huo umejengwa kwa gharama kubwa na kwa kujinyima vitu vingi muhimu, hivyo itakuwa alichokiita dhambi kubwa kama hawatatimiza malengo kwa sababu ya uzembe na ubinafsi wa watu wachache.

"Kulinda mazingira kwa ajili ya mradi huu sasa ni suala la kufa na kupona, waziri pamoja na wakuu wa mikoa wasimamie kikamilifu utunzaji na uhifadhi wa vyanzo vya maji kwenye mabonde yetu likiwamo la Mto Rufiji," alilagiza.

MANUFAA YA MRADI

Rais Samia alisema mradi huo utaleta umeme wa uhakika kwa ajili ya maendeleo endelevu, huku akiwashukuru wote walioshiriki kuanzisha wazo na hata utekelezaji wa mradi huo, akisisitiza kazi hiyo ni kubwa na ya viwango vinavyotakiwa.

"Hatuwezi kuzungumzia mafanikio bila kutaja aliyeanzisha mawazo ya mradi huu na ncha yake, ni Mwalimu (Julius) Nyerere na marehemu (Dk. John) Magufuli.

"Niwapongeze Wizara ya Nishati na Shirika la Umeme Tanzania (TANESCO), kampuni na Serikali ya Misri, China, Shirika la Hifadhi za Taifa Tanzania (TANAPA) na wafanyakazi walioshiriki utekelezaji unaoendelea kufanywa," alipongeza.

Rais Samia aliongeza kwamba hatua waliyofikia katika utekelezaji wa mradi huo ni kubwa, huku akiyonesha kufurahishwa na maendeleo yake, akiahidi atahakikisha unakamilika kwa viwango na kwa wakati uliyoipangwa.

Alisema Watananzia wana kila sababu ya kujivunia mradi huo ambao ni miongoni mwa miradi mkubwa barani Afrika, akifanua kuwa bwawa hilo litaweza akiba kubwa ya maji na kuzalisha umeme hata pale mvua itakapokuwa imepungua.

Pia alisema bwawa hilo litasaidia ku-

dhibiti mafuriko ya mara kwa mara ya Mto Rufiji na kuwezesha kilimo cha uhakika cha umwagiliaji.

Rais pia alisema mradi huo utafungua na kuimarisha fursa nyingi za utalii kwenye eneo la kusini mwa Tanzania hususani Hifadhi ya Nyerere na kutoa ajira za uhakika, akiwakumbusha kuwa wakiji-panga vizuri sekta nyingi zitanufaika.

"Nitoe maelekezo kwa sekta ya kilimo, mradi huu unakwenda kufungua fursa ya kilimo cha umwagiliaji, ninatambua kuna eneo la ekari 400,000 kwenye uwanda wa chini linaloweza kutumika kwa kilimo, ninaelekeza Wizara ya Kilimo pamoja na Ardhi na TAMISEMI, mkayapime maeneo na kuyaweka" kwenye maeneo makubwa na kufanya mnada wa wazi kwa wawekezaji wa uhakika.

"Bwawa hili pia litatoa fursa ya uvuvi, Wizara ya Uvuvi na Mifugo ije na mpango mahusuli kwa ufugaji wa kisasa wa samaki ili tukuze uchumi," alielekeza Rais Samia.

MAJI YAENDE DAR

Kiongozi huyo pia alisema maji yanayopita kwenye mradi huo ni mengi na yanaweza kusaidia upatikanaji wa maji safi kwenye Mkoa wa Dar es Salaam.

Kwa kutambua hilo, Rais Samia alielekeza Waziri wa Maji pamoja na Mamlaka ya Majisafi na Usafi wa Mazingira Dar es Salaam (DAWASA) kuangalia namna ya kutumia maji ya Mto Rufiji, utoe fursa ya kuanza ujenzi wa kituo cha kupokelea maji, yasafishwe na yatumike Dar es Salaam.

"Suala hili ni muhimu sana kwa sababu hatuwezi tena kutegemea Mto Ruvu kutosheleza Jiji la Dar es Salaam, hivyo maji ya Mto Rufiji yatumike kwenye maeneo haya," alilagiza Rais Samia.

Katika hafla hiyo, Waziri wa Nishati, Januari Makamba aliwashukuru wadau wote wakiwamo viongozi, TANAPA, Wakala wa Huduma za Misitu (TFS), vyombo vya ulinzi na usalama, Wakala wa Barabara (TANRODS), TANESCO ma wafanyakazi zaidi ya 12,000 kwa kujitoa na kuhakikisha mradi huo unatekelezwa kwa viwan-

go vinavyoonekana.

"Mradi huu ni wa fedha nyingi na pale kunapochelewa malipo kwa mujibu wa mkataba kuna adhabu. Tumejitahidi kuweka kipaumbele cha kulipa fedha za mradi huu, na hili ni ishara ya dhamira njema ya kutaka mradi huu ufanikiwe.

"Maneno yote yanayoendelea kuwa mradi huu unahujumiwa ni ya uongo na unaendelea kama inavyotarajiwa. Kusimamia mkataba mkubwa kama huu si kazi rahisi, tumepishana mara nyingi lakini tulitenganisha usimamizi wa mkataba na mambo mengine, hiyo ilisaidia mradi kuendelea kama inavyotarajiwa.

"Na ili kuongeza kasi na umahiri, tulimua kazi ifanyike usiku na mchana, na tumekuwa na ushirikiano na viongozi wenzangu na Serikali ya Misri katika kuhakikisha tunakamilisha utekelezaji wa mradi huu," alisema.

Awali Mkurugenzi Mtendaji wa TANESCO, Maharage Chande, alisema Bwawa wa Nyerere lina ukubwa wa kilomita za mraba 915, mita za ujazo bilioni 32.3, mitambo tisa ambayo kila mmoja utakuwa na uwezo wa kuzalisha megawati za umeme 235.

Pia alibainisha kuwa bwawa hilo ambalo limejengwa eneo unakopita Mto Rufiji na ndani ya Hifadhi ya Taifa ya Nyerere, liko katikati ya mikoa ya Pwani na Morogoro na lina vyanzo vitatu vya kuingiza maji ambavyo ni Mto Kilombero, Luwegu na Ruaha.

"Mradi huu umejengwa kwa kuzingatia utunzaji wa mazingira. Kabla haujaanza kulifanyika utafiti na kuhimiza masuala yote ya mazingira yanayopaswa kufuatwa na yote yamezingatiwa katika utekelezaji wa mradi huu na mengine yote yakiwamo yanayohusu Kihansi," alisema Chande.

Waziri wa Mambo ya Nje wa Misri, Sameh Shoukry, alipongeza Serikali ya Tanzania kwa uthubutu wa utekelezaji wa bwawa hilo, akieleza kuwa litakuwa na manufaa makubwa kwa wananzania, ikiwamo kutatua tatizo la upungufu wa umeme.

"Maono yetu ni kuhakikisha mradi huu unakamilishwa kwa viwango vya kimataifa, utaalamu huu ambao Misri imeuleta ni heshima ya kipekee ambayo imeamua kuleta kwa Watananzia, pia ushirikiano wa utekelezaji wa mradi utasaidia kuongeza uwekezaji Tanzania," alisema Shoukry.

Mkuu wa Mkoa wa Mkoa wa Pwani, Abubakar Kunenge, aliahidi mkoa huo utahakikisha ulinzi wa vyanzo vya maji ili kulinda uhai wa bwawa hilo.

Mkuu wa Mkoa wa Morogoro, Fatuma Mwasa, alisema watashirikiana na wananchi kuhakikisha vyanyo vya maji ikiwamo mito inayoingiza maji kwenye mradi huo inalindwa ili iendelee kujaza maji bwawani.

Makamu Mwenyekiti wa Chama Cha Mapinduzi (CCM), Abdulrahman Kinana, alisema utekelezaji wa mradi huo ni moja ya ahadi na utekelezaji wa Ilani ya CCM, huku akiahidi kuwa chama hicho kitaendelea kuhakikisha kinafutia utekelezaji wa mradi huo ili ukamilike kwa asilimia 100.

Spika wa Bunge, Dk. Tulia Akson, alisema wataendelea kuunga mkono jitihada zinazofanyika katika kukamilisha utekelezaji wa miradi mkubwa na ya maendeleo inayofanyika nchini.

Alisema mradi huo utasaidia katika shughuli mbalimbali katika mikoa ya Morogoro na Pwani, zikiwamo za kilimo na ufugaji ambazo zitachokea kukua kwa uchumi wa wananchi.

UCHUMI

NIPASHE UK 18.

MAPINDUZI UFUGAJI BAGAMOYO

* **Mjenzi wa barabara awapa 'ofa' wafugaji malambo, kiwanda machinjio chajengwa**

Na Juliet Mkireri, BAGA-MOYO

HALMASHAURI ya Chalinze, wilayani Bagamoyo, ni kati ya maeneo yenye wafugaji wengi katika mkoa wa Pwani. Kwa sasa Wilaya ya Bagamoyo, inakadiriwa kuwa na mifugo zaidi ya milioni moja, kwa wastani ng'ombe zaidi ya 30,923, mbuzi 158,402, kondoo 65,828, nguruwe 10,372, kuku 52,193 na punda 1,614.

Katika ufugaji huo, kama ilivyo kwingineko kumekuwapo migogoro kati ya wafugaji na wakulima, inayochangia na uhaba wa malambo kwa ajili ya maji ya mifugo na maeneo ya malisho.

Migogoro hiyo imekuwa ikishamiri hasa kipindi cha kiangaizi, pale jamii ya wafugaji inafika hatua ya kutembea umbali mrefu na wengine kuhama makazi yao, kwenda kusaka malisho na vyanzo vya maji.

Ni hatua ambayo matokeo yake inakwaza jamii ya wakulima na serikali kwa jumla, kwani usafirishaji mifugo hiyo hupita kwenye mashamba ya wakulima na kunafanyika uharibifu wa mazao.

Katika kukabili shida hiyo, kwenye kata ya Vigwaza Bagamoyo amejitokeza mda ambaye ni mkandarasi, kampuni ya ujenzi ya Estim, inayojenga barabara eneo hilo akiwasaidia wafugaji wa eneo hilo.

Mkandarasi huyo tangu mwaka jana, amekuwa akitoa huduma ya maji kila siku kwa ajili ya matumizi ya nyumbani na mifugo, pia majani, pumba na kuchimba malambo ya kusaidia mifugo kupata chakula na maji.

WAZIRI MIFUGO

Hapo ndipo anajitokeza Waziri wa Mifugo na Uvuvi, Mashimba Ndaki, akitoa mapendekezo kadhaa kwa jamii ya wafugaji. Akiwa kijijini Kwazoka, Vigwaza akiweka jiwe la Msingi la ujenzi wa Kiwanda na Machinjio ya kisasa, mradi unaotekelezwa na kampuni ya Union Meat Abattoirs, anawataka wafugaji kumiliki mifugo wanayomudu kuhudumia.

Waziri Ndaki anasema, ufugaji wa kizamani umepitwa na wakati, kinachotakiwa sasa ni kubadilika kwa kuwa na idadi ya mifugo inayowakwama kiuchumi. Anafanua kuwa, hiyo inafanyika kupitia njia za kuinenepeha, ili ipate soko kwenye machinjio yanavyanzishwa kwenye masoko

Waziri wa Mifugo na Uvuvi, Mashimba Ndaki (mwenye suti nyeusi), baada ya kuweka jiwe la msingi katika Kiwanda na Machinjio ya kisasa inayojengwa Kwazoka Vigwaza, Bagamoyo. **PICHA ZOTE: JULIETH MKIRERI.**

nje ya nchi.

"Soko la mifugo kwa sasa limepanda, hivyo ni vema wafugaji wakajitafakari na kufuga kisasa mifugo michache watakomu, kuweka kwenye afya nzuri kuinenepeha iuzike," anasema waziri akiwa na msisitizo "hii habari ya kuswaga mifugo kwa masafa marefu inanza kupitwa na wakati ng'ombe huyo hatafaa kwa machinjio hii."

Waziri Ndaki anayempongeza mwekezaji kwa hatua ya kujenga machinjio, anasema wazara ya kuwajandaa kuanza kutoa elimu ya ufugaji kisasa wenye tija na mafisa mifugo watawezesha kusambaa nchi nzima kutoa elimu hiyo, akiamini itasaidia pia kupunguza migogoro kati ya wafugaji na watumiaji ardhi, waliozungukwa na idadi kubwa ya wafugaji.

WENYEJI KISERIKALI

Mbunge wa Chalinze, Ridhiwani Kikwete, ambaye pia ni Naibu Waziri mwenye dhamana na ardhi, pia msomi wa sheria anaunga mkono uwapo wa machinjio hayo, akisema unakaribisha mapinduzi katika suala la machinjio ambayo hayakuwapo katika halmashauri hiyo.

Aidha, anaeleza matarajio yake kwamba, kuwa na machinjio ya kisasa yatawabadilisha wafugaji kuhamia kufuga kisasa, kwa kuwa na mifugo michache hali inayotoa dira ya kupunguza migogoro kwenye jamii ya jimbo lake.

Naibu Waziri huyo wa Ardhi na Maendeleo ya Makazi, anamui-

omba Waziri wa Mifugo, kusaidia kukabili vitendo vya baadhi ya wafugaji wanaogeuza kila eneo kuwa la kufuga, pasipo kufuata taratibu, naye akiwakumbusha ujio wa machinjio ni neema kuwabadilisha na kuwakwama kiuchumi.

"Tubadilisha mifugo yetu iwe fedha, serikali itengeneze mkakati wa kuona inasaidia wafugaji wenye mifugo mingi, pia kuwezesha wawekezaji wa machinjio kama haya yasikose mifugo," anasema Ridhiwani.

Anafanua kuwa Chama cha Wafugaji nacho kina wajibu wa kuwaelimisha wanachama wao kuwatumia wataalamu kuandaa mifugo yao kisasa, iweze kupata soko, hususani kwenye machinjio hayo na maeneo mengine.

Katibu Tawala wa Wilaya hiyo, Kasilda Mgeni, anasema kuna vijiji tisa vya wafugaji, sita vimo katika Halmashauri ya Chalinze, ambavyo ni Lukenge, Chamakweza,

Miono, Kihangaiko, Mindutulieni na Magulu Matali na vijiji vitatu vya Halmashauri ya Wilaya ya Bagamoyo, ni Mkenge, Kidomole na Fukayosi.

Anaeleza kuwa sekta ya mifugo katika mwaka wa fedha uliopita, imechangia Sh. milioni 371,580,400 kwa mapato ya wilaya ya Bagamoyo, fedha zilizokusanywa kutokana na ushuru wa mifugo mnadani, machinjio na ukaguzi wa nyama choma mnadani.

Kasilda anaainisha makusanyo hayo, kwamba Halmashauri ya Bagamoyo ilikusanya Sh. milioni 72,828,800 na Halmashauri ya Chalinze Sh. milioni 298,751,600, akisema uwekezaji wa mradi huo wa machinjio, umegharimu Sh. bilioni 14.

Diwani wa Vigwaza Mussa Gama, anapongeza kuwepo kwa mradi huo ambao utapunguza kikwazo cha ajira katika kata hiyo lakini pia fursa kwa wafugaji ku-

jikwama kiuchumi.

Aidha Gama anaiomba Wizarara ya Mifugo, kuona namna ya kuwachimbua malambo kwenye kata hiyo yaweze kusaidia wafugaji kupata urahisi wa kunywea mifugo yao kutokana na kikwazo cha maji kilichopo sasa.

Diwani huyo, pia anawaomba makandarasi wanaopata kazi kuiga mfano wa Mkurugenzi wa Estim, waisaidie jamii kutatua kero zinazowakabili, ikiwemo vyumba vya madarasa, maji na uchimbaji wa malambo na vimsima.

Mwenyekiti wa Chama Cha Wafugaji Mkoa wa Pwani, Ngobere Mfama, anasema kuanzishwa mradi huo ni fursa kwa wafugaji na kwamba watatua ushirikiano kwa mwekezaji huyo pale inapohitajika.

WENYE KIWANDA

Mkurugenzi wa Kiwanda hicho, Mariam Ng'wani, anasema kampuni hiyo inamilikiwa kwa ubia wa wawekezaji wazawa wa nje ya nchi na imewekezwa katika kiwanda hicho, kwa kutambua fursa ya wingi wa mifugo nchini.

Anasema hadi mradi kukamilika, utagharimu kiasi cha Dola za Marekani milioni sita, sawa na Sh. Bilioni 14 utakapoanza na utakuwa na uwezo wa kuchinja ng'ombe 2000 pamoja na mbuzi na kondoo 7000 kwa siku.

"Mradi huo umegawanyika katika maeneo matatu ambayo ni machinjio, uchakataji, uhi-fadhi na usafirishaji pamoja na unenepehaji," anasema mkurugenzi huyo.

Anaendelea: "Kampuni yetu inalenga kuleta mapinduzi katika tasnia ya nyama nchini kwa kufungua masoko ya ndani na nje ya nchi, pamoja na kuwa na vibali vya kimataifa tutashughulika, pia kuhifadhi na kusafirisha nyama kwa kutumia vifaa na mitambo ya kisasa."

Mkurugenzi huyo anatumia nafasi yake kumuomba Waziri wa Mifugo, kupatiwa eneo katika Ranchi ya Ruvi, lenye ukubwa wa hekta 1000, watakalolitumia kupumzisha mifugo na mradi wa unenepehaji, ili kupata nyama bora itakayoshindana katika masoko kimataifa.

"Mradi wa unenepehaji, utaenda sambamba na ujenzi wa miundombinu ya kulishia pamoja na ulimaji wa nyasi, pia utatumika kama shamba darasa kwa wafugaji wa jirani katika kukabiliana na upungufu wa malisho unaowakabili," anasema.

Kwa mujibu wa Mariam, mradi utajiri wataalamu katika sekta ya malisho na wafugaji watafundishwa mbinu za kitaalamu kuandaa na kuhifadhi malisho, itakayosaidia kuondokana na vifo vya mifugo kwa kukosa malisho na maji

Ng'ombe wakinywa maji yanayosambazwa na Mkandarasi kampuni ya ujenzi ya Estim, iliyoko Bagamoyo.

UCHUMI

NIPASHE UK 19.

Mbadala wa kunusuru punda kwa kuwekeza ranchi zao wasitoweke

Punda wakiwa katika matumizi yao yaliyozoeleka. **PICHA ZOTE: MTANDAO.**

Na Nimi Mweta

KAMPENI yenye vielezo vya kibiashara, lakini hasa ni maadili inaendelea katika nchi kadhaa za Afrika hasa ukanda wa Afrika Mashariki ulio na mifumo ya ushirikiano katika sekta tofauti.

Ni jitihada ya kuzuia punda wasiteketee kutokana na kutafutwa sana kwa ngozi yao ambayo huko Mashariki ya mbali, inatakiwa kutengeneza dawa za kienyeji na nyama yake inauzwa kama kawaida. Ni jitihada inayojikita katika kumtumia mnyama huo kama sehemu ya uchumi wa jadi wa jamii tofauti za Afrika Mashariki kote.

Jitihada hizo zinaingia katika wakati mgumu kwani wanyama hao, tofauti na ng'ombe huzaana kwa taabu na kwa uchache, hivyo hawafugwi kwa ajili ya nyama kwani hawataongezeka inavyotakiwa. Sehemu yao kubwa ni katika uchumi wa kifamilia kama mnyama wa kubeba mizigo, kama ngamia alivyo katika maeneo ya jangwani na utumiaji huo wa punda sasa uko mashakani.

Kazi zilizokuwa zinafanywa na punda zinaweza kuelekezwa kwingine, kwa mfano kupeleka mizigo sokoni, au mazao kutoka shambani hazimhitaji tena mnyama huo baada ya kuenea kwa

pikipiki tofauti, zile za abiria, za mizigo na za matairi matatu.

Si habari tena kusikia kuwa punda wako hatarini kupotea kama aina ya mnyama kwani wanatafutwa sana Mashariki ya mbali, eneo la dunia linalofahamika kwa vyakula vya kiaina, na pia kwa dawa za asili zenye vianzio vya kushangaza. Kupanuka kwa biashara kati ya Chiina na nchi nyingine kumewezesha kuuzwa kwa punda wengi na kupungua kwa kazi kupatikana wanyama hao mara kwa mara vijijini.

Punda ni mnyama aliye karibu

na binadamu, asiyeveza kuishi porini ambaye muda wake wa kutumika katika mandari ya familia kiuchumi umekaribia mwisho. Kwa maana hiyo, linazuka swali kama mnyama huo aachiwe nguvu ya soko au zewe kiholele amalizike au kutoa zuiu la jirila la kutouzwa wanyama hao, hata pale walio nao majumbani hawawahitaji.

Wataalamu wamekuwa katika makongamano ya hapa na pale miaka kadhaa sasa kujadili suala hilo, wakilenga zaidi zuiu la kuuzwa wanyama hao kwa ajili ya

ngozi yao, kwani hawana sifa maalum kwa upande wa uvunaji wa nyama zao. Suala ni walengwa wa miito hiyo, kujua kama inaendana na mahitaji yao halisi, au kuzuia mauzo ni kuisaidia tu serikali.

Bado utafiti unaendelea ni kwa kiwango gani kasi ya kuuzwa punda maeneo mengi inaweza ikawa imeathiri mazingira ya wanawake na watoto maeneo tofauti ya vijijini. Wanawasaidia kubeba mizigo kupeleka sokoni au kutoka huko, pia shambani, hivyo punda anapouzwa inaweza kuwa

ni kwa manufaa ya wanaume ambao ndiyo wenye sauti na mamala katika nyumba.

Punda wanapokuwepo ni kama kubeba mizigo bure kwa upande wa wanawake na watoto, wakati wanaume ni rahisi zaidi kuchangamkia bei inayotolewa na mfanyabiashara kutoka mbali. Hata wangelipa kana kwamba wananunua ng'ombe, hawapati hasara kwani ng'ombe wanauzwa kwa uzani ili kuuzwa nyama, ngozi ikiwa ni bidhaa ya ziada isiyu na thamani kubwa.

Kuuzwa punda ni suala tofauti, kwani nyama yake ni ya kawaida na hakuna uhakika ina soko la kawaida au inaweza kubaguliwa, ila ni rahisi kutazamia kuwa ina soko la kawaida. Soko lake la ngozi ni kitu tofauti, kwani hapo inakuwa bidhaa maalum, tofauti na ngozi ya ng'ombe na mbuzi.

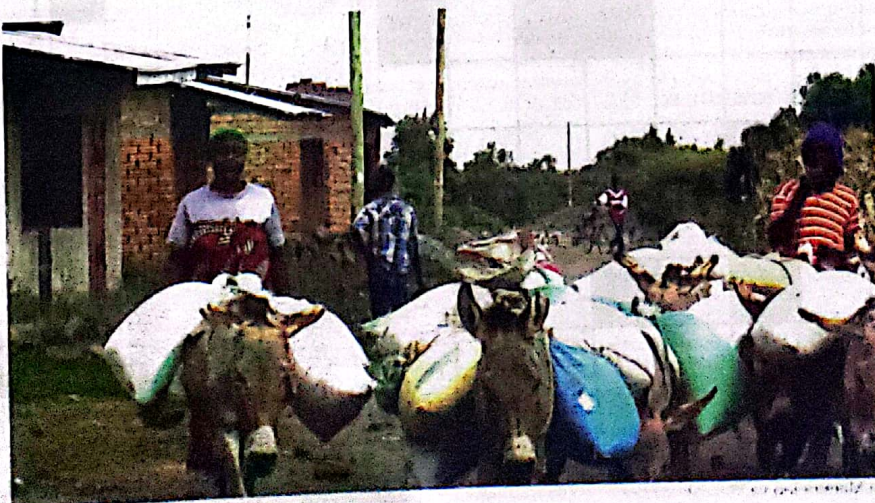
Endapo kuna ukweli kuwa, wanawake na watoto wanapata tabu zaidi wanaume wanapouza punda kwa wanunuzi kutoka mbali au kwa mawakala wao, inaweza kama wakuu wa maeneo husika kukumea tabia hiyo.

Akiuzwa punda mtu anaweza labda kuulizwa kulikoni, kama kanuni zinaweza kutungwa za kuhitaji vibali vya kuuzwa wanyama hao na kimsingi hakuna vibali maalum vya kuuzwa wanyama wa kufugwa. Ni jitihada inayoweza kueretana na hitaji la kupunguza ugumu wa majukumu ya wanawake na watoto, ambayo mara nyingine hukaribia ukatili wa kijinsia, kwa mfano punda au zewe halafu kina mama ndiyo wabebesha mizigo.

Liko eneo jingine, ambalo wawekezaji wa mifugo hawajalizingumzia sana, yaani kufungua ranchi za punda kama zilivyo za ng'ombe, au kuongeza punda katika ranchi za kawaida kwani mauzo yake inaelekea yana faida kubwa sana masoko ya mbali. Punda mmoja ni malighafi ya kiasi fulani cha dawa kwa kutumia ngozi yake na ili kurahisisha upatikanaji wa punda bila kuwagegemea sana wafugaji wa jadi wa mnyama huo, mkakati wa kufungua ranchi za wanyama hao ni budi uwepo.

Suala hapa ni aina gani ya wawekezaji watalenga biashara kama hiyo, iwe ni upanuzi, ongezeko la ranchi za sasa kuongezeka bidhaa hiyo, au wageni wanaweza kufanya kazi hiyo vyema zaidi kwa kulijua soko katika nchi hizo.

(mwisho)

Mvuvi akibeba samaki aina ya jodari baada ya kutoka kuwavua. Samaki hao kila mmoja ana uzito wa kilo 30 na anauzwa kati ya Sh 150,000 hadi 250,000 katika Soko la Samaki la Kimataifa la Feri mkoani Dar es Salaam jana. (Picha na Yusuf Badi).